

CRONICA CELEI DE-A DOUA EDIȚII A CONFERINȚEI
INTERNAȚIONALE *CERCETĂRI BIOARHEOLOGICE ȘI
ETNOCULTURALE ÎN SUD-ESTUL EUROPEI*, CRIHANA VECHE,
RAIONUL CAHUL, REPUBLICA MOLDOVA

ALEXANDRU MORINTZ, GABRIEL VASILE*

În perioada 15–18 august 2019 s-au desfășurat la Crihana Veche (raionul Cahul, Republica Moldova) lucrările celei de-a doua ediții a conferinței științifice internaționale *Cercetări bioarheologice și etnoculturale în sud-estul Europei* (fig. 1). Manifestarea este parte a proiectului *Cercetarea și promovarea moștenirii cultural-istorice a Prutului*

Fig. 1. Afișul manifestării.

de Jos, sprijinită financiar de către Ministerul pentru Românii de Pretutindeni (<http://www.mprp.gov.ro/web/>). Instituțiile organizatoare au fost următoarele: Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale (Chișinău, Republica Moldova), în parteneriat cu Agenția Națională Arheologică (Chișinău, Republica Moldova), Centrul de Cercetări

* Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București; e-mails: alexmorintz@yahoo.com; gvasile@yahoo.com.

Antropologice „Olga Necrasov” al Academiei Române – Filiala Iași (Iași, România), Universitatea „Bogdan Petriceicu Hașdeu” (Cahul, Republica Moldova), Facultatea de Istorie și Filosofie a Universității de Stat (Chișinău, Republica Moldova), Muzeul de Istorie „Paul Păltânea” (Galați, România), Centrul Cultural „Dunărea de Jos” (Galați, România) și Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion” (Tulcea, România).

Conferința a reunit specialiști din Italia, Republica Moldova, România, Rusia și Ucraina (fig. 2). Au fost susținute 37 de comunicări în limbile engleză, franceză, română și rusă¹, prezentate în cadrul a două secții: *Arheologie și cercetări bioarheologice* și *Etnografie și folclor*. Datorită diversității comunicărilor, atât ca tematică, cât și ca abordare, este dificilă prezentarea lor într-o manieră mai articulată. Totuși, vom încerca o grupare pe problematici, ținând cont doar parțial de ordinea în care au fost susținute (a se vedea lista de la finalul prezentei cronici).

Începem prin a trece în revistă trei comunicări referitoare la fauna paleolitică, indicator esențial în reconstituirea paleomediului și a surselor de hrană și materii prime.

Pentru Paleoliticul Mijlociu, Ștefan Vasile² (coautori Alexandru Petculescu, Valentin Dumitrașcu, Marian Cosac, George Murătoareanu, Daniel Vereș, Radu

Fig. 2. Participanții la manifestare.

¹ Comunicările susținute în limba rusă au fost traduse de către dr. Angela Simalcsik (Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova / Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română – Filiala Iași, România), căreia îi mulțumim și pe această cale. De asemenea, în lista comunicărilor de la finalul cronicii, titlurile exprimate în limba rusă sunt însoțite și de traducerea în limba română.

² O listă completă cu autorii care au susținut comunicări la Crihana Veche, împreună cu afilierea/afiilierile instituționale ale acestora și titlurile prezentărilor, poate fi regăsită la finalul cronicii.

Alexandru) a prezentat cercetările efectuate în unul dintre numeroasele adăposturi sub stâncă existente pe Cheile Vârghișului (Munții Perșani, județele Harghita și Covasna). Descoperirea de resturi osteologice de mamifere de talie mare (bizon, bour) și medie (capră alpină), carnivore (urs de peșteră, lup), rozătoare și pești a documentat existența de pășuni, zone cu arbuști, păduri, surse de apă.

Pentru Paleoliticul Superior, Valentin Dumitrașcu (coautor Ștefan Vasile) a făcut o trecere în revistă a resturilor faunistice descoperite în mai multe stațiuni din Carpații Orientali, văile Bistriței (Buda, Lespezi, Poiana Cireșului, Bistricioara, Dârțu) și Prutului (Mitoc, Ripiceni, Crasnaleuca). Analiza acestora a precizat faptul că vânătoarea era concentrată în principal pe ren, bizon și cal. Structura eșantionului/eșantioanelor de reni și bizoni sugerează că vânătoarea se desfășura în sezonul rece și nu era selectivă. Obiecte, lucrate în special din corn de ren, au fost documentate în mai multe stațiuni.

Bogdan Stelian Haiduc (coautori Bogdan Gabriel Rățoi, Mihai Brânzilă) a avansat o metodă non-invazivă, menită a reconstitui regimul trofic al erbivorelor de talie mare, pe baza dentiției. Fundamentată pe studierea microuzării dentare cu ajutorul microscopului confocal, metoda oferă informații referitoare la regimul trofic al individului, particularitatea inter-ecologică, precum și adaptările morfologice la schimbările climatice și de mediu.

Tot referitor la perioada paleolitică, două comunicări susținute de către Alla Glavenchuk și Igor V. Pistruil (coautor Oxana A. Gritsyuta) au fost consacrate tipologiei pieselor din silex descoperite în siturile Anetovka 1 și Anetovka 2, situate în Ucraina, în Stepa Bugului de Sud.

Perioada eneolitică a fost reprezentată printr-o suită de cinci comunicări, abordările vizând analize de artefacte, investigații non-invazive, paralele etnografice și contexte funerare.

Gianfranca Salis a menționat descoperirea a trei statuete feminine eneolitice, în context funerar, la Carbonia, în sudul Siciliei. Prin postură, îmbrăcăminte și mod de reprezentare a părților anatomice, acestea prezintă numeroase analogii în lumea mediteraneeană. Concluzia prezentării este că, deși în acea perioadă Sardinia a dezvoltat o cultură materială originală, influențele externe nu au lipsit, consecință a rutelor comerciale care tranzitau insula.

Tot o analiză de artefacte eneolitice, de data aceasta vase miniaturale aparținând culturii Cucuteni, a fost efectuată de către Adela Kovács. Analizând un lot prelevat din așezarea de la Roma – *Balta lui Ciobanu* (jud. Botoșani), a identificat două categorii de vase: prima, cu imperfecțiuni în modelare și aplicare a picturii (realizată, probabil, de către copii/ucenici); a doua, cu vase corect realizate, care le imită în miniatură pe cele obișnuite.

O practică arheologică, introdusă în ultimele două decenii și în cercetarea arheologică din România, constă în utilizarea de metode de cercetare non-invazive. Ideal a fi aplicate înainte de inițierea săpăturilor, acestea pot oferi informații de ansamblu, referitoare la structura solului, evidențierea unor trăsături puțin sau deloc vizibile, poziționarea/concentrarea unor posibile complexe etc. Vasile Diaconu

a prezentat o scanare geomagnetică în zona așezării aparținând culturii Precucuteni de la Topolița – *La nord-vest de sat* (comunele Grumăzești și Agapia, jud. Neamț). Aplicația a permis identificarea formei rectangulare a zonei de locuire, a unui probabil șanț pe latura nordică, precum și a 25 de posibile construcții în interior.

Vasta problematică a modului de construcție și funcționare a locuințelor neolitice și eneolitice de pe teritoriul României a fost reluată de către Sergiu-Constantin Enea (coautor Dumitru Boghian), având ca studiu de caz locuințele din arealul culturii Cucuteni. Deși în titlu este menționată doar paralela etnografică, comunicarea a fost mai extinsă, fiind analizate atât modele miniaturale din lut cucuteniene, cât și o serie de reconstituiri arheologice experimentale.

În legătură cu unele aspecte funerare eneolitice, noi informații au fost obținute prin reluarea cercetărilor în necropola aparținând așezării de tip *tell* de la *Măgura Gumelnița*. Rezultatele campaniilor din anii 2017–2018 au fost prezentate de către Gabriel Vasile (coautor Cătălin Lazăr). Au fost investigate 10 complexe funerare. Defuncții erau depuși în poziție chircită, pe partea stângă, orientați pe direcția est-vest, cu anumite variații. Gradul de conservare variază, iar în unele complexe au fost descoperite resturi care provin de la mai mulți indivizi. Piese de inventar au fost găsite într-un singur mormânt. În linii mari, analiza antropologică a urmărit determinarea sexului, estimarea vârstei la deces, a staturii scheletice, precum și identificarea unor patologii osoase și dentare.

Dat fiind tematica, dar și spațiul geografic în care s-au desfășurat lucrările conferinței, problematica complexelor funerare tumulare nu putea să lipsească. Cu o mai bogată tradiție în Republica Moldova și Ucraina, cercetările asupra acestui tip de monument funerar au crescut, în ultimii ani, în intensitate, și în România. Ample proiecte de infrastructură au impus în ultimul deceniu investigarea unui număr însemnat de tumuli în regim de cercetare arheologică preventivă. Pe acest subiect au fost prezentate trei comunicări.

Alin Frînculeasa a expus o sinteză a cercetărilor din sud-estul județului Prahova, în cadrul cărora au fost investigate 23 de complexe funerare tumulare, datate în mileniile IV–III a.Chr. Analiza descoperirilor și compararea acestora cu contexte arheologice contemporane au permis identificarea a două etape distincte. În prima (a doua jumătate a mileniului al IV-lea a.Chr.), elementele culturale locale se manifestă din plin, cu inventare funerare bogate. În cea de-a doua etapă (prima jumătate a mileniului al III-lea a.Chr.), sunt prezente elementele culturii Iamnaia, caracterizate printr-un ritual standardizat și un inventar mai sărac. Între cele două etape au putut fi documentate și interferențe, alternând episoade violente cu fenomene de aculturație.

Cercetările arheologice preventive de la Giurgiulești (raionul Cahul), întreprinse de către Ion Ciobanu și Angela Simalcsik, au continuat și în anul 2019, în punctul *Drumul Mare*. Au fost cercetați trei tumuli și documentate 14 complexe funerare, atribuite culturii Iamnaia, sciților și Evului Mediu timpuriu. În urma analizei antropologice au fost identificate o serie de patologii osoase și dentare, dar și traumatisme, anomalii, trăsături epigenetice și indicatori ocupaționali.

Necropola de la Cazaclia (Găgăuzia), bine cunoscută prin publicarea monografică, a făcut obiectul unei comunicări referitoare la încadrarea ei cronologică. Pe baza analizei importurilor, provenind din culturile Sabatinovca, Chișinău-Corlăteni și Sihleanu-Tămăoani, Serghei Agulnikov argumentează datarea necropolei în a doua jumătate a secolului al XI-lea și începutul secolului al X-lea a.Chr.

Doă comunicări au fost dedicate depunerilor funerare de animale (în conexiune anatomică sau doar părți ale acestora): cai, în cadrul culturii Catacombnaia și câini, în mediul scitic.

Serghei Razumov menționează faptul că în cadrul culturii Catacombnaia, varianta Ingul, dintre cele peste 100 de cazuri în care a fost documentat calul în context funerar, doar în trei situații exemplarele erau întregi, în conexiune anatomică. În celelalte situații au fost identificați numai dinți, craniii și astragale. Acestea, împreună cu oase provenind de la alte animale (oaie, vită), precum și artefacte (piese de bronz, vase), erau depuse lângă defunct.

Vitaliy Sinika a analizat descoperirile de câini în context funerar de pe ambele maluri ale Nistrului. Acestea apar în a doua jumătate a secolului al IV-lea a.Chr. și sunt de origine scitică. Este interesant că, și în aceste situații, depunerile de exemplare întregi alternează cu cele parțiale (craniul sau coloana vertebrală). Subliniem acest aspect pentru că în așezarea getică de la Radovanu – *Gorgana a doua*, datată în secolele II–I a.Chr., a putut fi documentată fără dubii utilizarea câinelui în scop alimentar³.

Un set de trei comunicări corelate, întreprinse de către o echipă formată din cercetători de la Sankt Petersburg (Alexander Kulkov, Marianna Kulkova, Maya Kashuba, Maria Vetrova) și Chișinău (Aurel Zanoci), a prezentat rezultatele unor cercetări interdisciplinare, concentrate pe analiza ceramicii și a artefactelor din fier. Prima comunicare, cu caracter metodologic, a evidențiat potențialul utilizării razelor X în studierea compoziției pastei vaselor. Radiografierea permite identificarea unor abateri de la procesul tehnologic, sesizarea de impurități sau goluri datorate unor corpi de natură organică etc. A doua comunicare a vizat identificarea surselor de materii prime pentru fabricarea ceramicii existente în Bazinul Nistrului. În sfârșit, a treia, ca un studiu de caz, s-a concentrat asupra analizei ceramicii și a artefactelor din fier descoperite în așezarea de la Saharna Mare (Raionul Rezina).

Într-un registru asemănător se înscrie și comunicarea lui Ciprian-Cătălin Lazanu, care a prezentat rezultatele analizelor metalografice efectuate asupra unui depozit de piese de bronz descoperit la Oțeleni (jud. Vaslui). Acesta se compunea din cinci seceri de tip Heleşteni (seria Râșești-Băleni), un vârf de lance (Krasny Mayak) și un pumnal (cu analogii în depozitul de la Băleni). Au fost identificate diferențe de compoziție pentru fiecare tip de piesă, fapt care sugerează proveniența lor din trei centre metalurgice diferite.

³ A se vedea, de exemplu, Adrian Bălășescu, Alexandru Morintz, *A case of cynophagy at Radovanu – Gorgana a doua settlement, Călărași County (2nd–1st centuries BC)*, MCA 14, 2018, p. 133–148.

O interesantă reconstituire a comportamentelor funerare din epoca bronzului și fierului, folosind ca sursă documentară *Iliada*, a fost propusă de către Dumitru Boghian (coautor Sergiu-Constantin Enea). În cadrul comunicării au fost analizate diverse informații referitoare la: priveghi, întreceri războinice funerare, sacrificii animale sau umane, perioade de doliu, procesiuni și banchete funerare, evocarea memoriei defunctului etc.

Patru comunicări au fost dedicate perioadei getice. În prima dintre acestea, Andrei Corobcean a analizat aspecte de natură ideologică, identificând nuanțări conjuncturale, dictate politic, ale conceptelor de „getic” sau „scitic” și prezentări în antiteză de genul „geți sedentari – sciți nomazi”, „geți autohtoni – sciți nomazi”, „geți agricultori – sciți crescători de animale, războinici” etc.

Alexandru Berzovan și Adela Kovács au prezentat cetățile getice din arealul nordic al Podișului Moldovei (circumscriș, în linii mari, teritoriului actual al județului Botoșani), pe baza unor recente scanări LiDAR. Acestea au oferit noi informații referitoare la planimetria și spațiul limitrof al cetăților de la Cotu – *Copalău*, *Stâncești*, *Ibănești* și *Victoria – Șanțul Caterinei*.

Cunoscutele fortificații din Republica Moldova de la Horodca Mică și Horodca Mare au făcut obiectul unei noi comunicări susținute de către Octavian Munteanu (coautori Nicolae Batog, Valeriu Prohnițchi). De data aceasta au fost abordate aspecte legate de intensa activitate metalurgică existentă aici în perioada getică. De-a lungul celor șapte ani de cercetări au fost descoperite 53 de obiecte de fier. O atenție deosebită a fost acordată prezentării unui depozit, compus din patru topoare cu dulie deschisă, două cuțite, două seceri, un călcâi de lance și un topor cu dublu tăiș dotat cu aripioare.

Referitor la perforarea vaselor, George-Dan Hânceanu a propus un studiu de caz, prin prezentarea unor situații documentate în situl de la Roșiori (com. Dulcești, jud. Neamț). Așezarea a avut trei niveluri de locuire (secolele V–IV a.Chr., II–III p.Chr. și VI–VII p.Chr.). Perforarea este documentată doar pentru primele două niveluri, atât la vasele locale, dar mai ales la cele de import, făcute la roată. În funcție de poziția găurilor, sunt identificate trei scopuri pentru care acestea au fost realizate: reparații, agățare (suspendare) sau decor.

Pentru perioada greacă, menționăm comunicarea susținută de către Chiara Pilo, referitoare la o serie de importuri grecești în Sardinia. Este subliniat faptul că, deși această insulă nu a fost direct implicată în fenomenul colonizării grecești în vestul Mediteranei, importurile de ceramică attică decorată cu figuri negre și roșii sunt prezente în principalele așezări feniciene de pe insulă. Autoarea remarcă interesul local pentru acest gen de vase, cu atât mai mult, cu cât pe vasele autohtone reprezentările antropomorfe lipsesc.

Larisa Ciobanu, Vlad Vornic și Sergiu Bodean au prezentat rezultatele cercetărilor prilejuite de o descoperire întâmplătoare de la Cîrpești (raionul Cantemir). Cele cinci amfore recuperate aparțin tipului *Şelov D*, numit și *Tanais*, datat în secolele III–IV p.Chr. Una dintre acestea prezintă pe umăr *dipinti*, constând din trei litere grecești.

Trei comunicări au abordat perioada medievală. Serghei Agulnikov (coautor Vitaliy Zhelezny) a prezentat rezultatele preliminare ale cercetărilor unei necropole Nogai din Găgăuzia (Republica Moldova). Pătrunderea acestei populații în stepele de sud ale Moldovei a început în secolele XV–XVI, după prăbușirea Hoardei de Aur. Au fost cercetate 40 de morminte, dispuse în rânduri, pe direcția est–vest. Dintre acestea, 27 sunt de adulți și 13 de copii. Inventarul funerar lipsește, cu excepția cerceilor și inelului de bronz descoperite într-un mormânt de copil.

Rămânând în domeniul funerar, menționăm și prezentarea descoperirilor de la Costești – *Gârlea* (raionul Ialoveni), realizată de către Vlad Vornic (coautori Sergiu Popovici, Ion Ciobanu, Angela Simalcsik). Necropola (sau necropolele) din această localitate datează din secolul al XIV-lea. Unul dintre mormintele cercetate a făcut obiectul unei comunicări separate (a se vedea mai jos).

Silviu-Constantin Ceaușu (coautori Carsten Mischka, Constantin Preoteasa) a prezentat cercetările non-invazive derulate la Cetatea Nouă a Romanului, construită de către Ștefan cel Mare în anul 1466. Investigațiile au constat în realizarea unor prospecțiuni geofizice, fotografii aeriene cu drona și modelarea digitală a terenului. Din cauza zonei împădurite și a terenului inaccesibil, cercetările nu au putut acoperi întreaga suprafață a cetății. Totuși, rezultatele obținute au permis completarea informațiilor existente. Astfel, șanțul principal urma traseul unui vechi curs al Siretului, astăzi secăt. Acestuia i se adaugă și alte șanțuri, precum și mai multe turnuri de apărare.

Cercetărilor arheologice de salvare li s-au alocat două comunicări foarte interesante, care au relevat descoperiri mai puțin obișnuite, din perioada Evului Mediu timpuriu și din cea a începuturilor epocii moderne. În prima dintre acestea, Angela Simalcsik (coautor Vlad Vornic) a prezentat analiza antropologică a unui individ descoperit în anul 2018 în necropola medievală de la Costești – *Gârlea*, care prezenta acondroplazie (cea mai frecventă formă de nanism disproporționat), anomalie caracterizată prin oprirea creșterii oaselor membrelor, în contrast cu dezvoltarea normală a oaselor craniului și centurilor. Individul descoperit în contextul funerar analizat este primul de acest gen în literatura paleopatologică din Republica Moldova. Perioada Evului Mediu târziu spre epoca modernă a făcut obiectul unei comunicări susținute de către Gabriel Vasile (coautor Alexandru Morintz), pe baza unei descoperiri făcute în cadrul cercetărilor arheologice de salvare desfășurate în anul 2018 în București. Cu acest prilej, au fost identificate resturi scheletice umane, dintre care unele, care provin de la un singur individ, prezentau o serie de caracteristici inedite: perforații la nivel articular, prin care oasele erau prinse între ele cu ajutorul unor sârme și tije metalice, din cupru. Scheletul poate fi pus pe seama începuturilor învățământului medical din România de la sfârșitul secolului al XIX-lea.

În cadrul secției de *Etnografie și folclor* au fost susținute cinci comunicări.

Seria a fost deschisă de către Dorina Onică, care a prezentat rezultatul cercetărilor etnografice de teren realizate în vara anului 2019 și care au surprins decorul arhitectural de pe frontonul caselor din valea Prutului de Jos, prin aceasta fiind reliefat specificul arealului, precum și strădaniile de a conserva tradițiile zonei. Modelele, motivele și elementele decorative arhitecturale sunt emergente, prin simbolismul lor, unor credințe arhaice, transmise din generație în generație.

Același principiu, cel al tiparelor arhaice moștenite de veacuri, a fost prezentat și de către Mariana Cocieru, locul simbolisticii arhitecturale a caselor fiind luat, în cadrul comunicării, de practicile de cultură tradițională cu valoare de socializare juvenilă a tinerilor (de ambele sexe) care atingeau vârsta maturității. Obiceiurile de inițiere, de integrare în comunitate a flăcăilor sau fetelor mari („bune de măritat”) se practicau în cadrul unor jocuri rituale de tipul Horei satului, prin care se realiza ceremonialul de trecere.

Rămânem în sfera ritualurilor mimetice prin comunicarea Ludmillei Șimanschi, care a pus în valoare folcloristica națională a Republicii Moldova. Materialul arhivistic studiat (manuscrite și benzi magnetice) se referă la înregistrări ale fenomenului horal, scopul fiind observarea și cercetarea factorilor sociali, culturali și politici de rezistență în fața regimului ideologic sovietic și urbanizării din perioada postbelică, care au produs importante mutații în structura spectacolului ritualic horal.

O altă comunicare, cea a lui Pavel Popa, încheie seria prezentărilor care au ca element central Hora satului. Autorul comunicării ne-a făcut cunoscută o întreagă paletă de valori și semnificații profunde ale acestei sărbători tradiționale românești. Pe lângă modalitățile de exprimare valorică (dans, muzică, port, limbă etc.), Hora satului marchează cele mai valoroase momente ale trecerii indivizilor prin lume și pune în valoare moștenirea identitară a națiunii. Nu în ultimul rând, Hora satului simbolizează un complex de valori sociale: juridice, economice, politice, etice și religioase.

Organologia a fost adusă în prim plan de către Gheorghe Nicolaescu, care ne-a propus o schimbare de optică asupra investigării muzicuței, printr-o incursiune în ergologia acestui instrument muzical și în morfologia muzicii tradiționale. Comunicarea a avut la bază câteva dintre dominantele laturii analitice: structuri melodico-ritmice, stiluri proprii în maniere solistice de interpretare și acompaniament, componente în practica organofonică etc.

Lucrările conferinței au fost deschise de o comunicare dedicată principiilor arheotopografiei, susținută de către Alexandru Morintz. Prin acest termen este desemnată subdisciplina arheologică care studiază metodele și instrumentele topografice utilizate în Preistorie și Antichitate. Ca studiu de caz, la finalul conferinței a fost lansat un volum dedicat acestei problematici: Alexandru Morintz, *Balbus către Celsus. Prezentarea și analiza tuturor figurilor. O versiune în limba română însoțită de note și comentarii*, Editura Scrib, București, 2019 (ISBN 978-606-8440-50-7). Apărut sub egida Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”, volumul inițiază o colecție menită a găzdui contribuții în domeniul arheotopografiei și topografiei arheologice.

Participanții la conferință au vizitat Muzeul de Arheologie, Etnografie și Istorie din Crihana Veche (fig. 3), tumulul cercetat în campania arheologică din anul 2019 (fig. 4), precum și Rezervația Biosferei „Prutul de Jos” (fig. 5). Alocațiunile finale și mesajele de bun rămas au fost exprimate în cadrul unei reuniuni cu degustare de vinuri la *Vinia Traian* de la Găvănoasa (raionul Cahul).

Fig. 3. În vizită la muzeul local din Crihana Veche.

Fig. 4. În vizită la situl arheologic.

Fig. 5. Rezervația biosferei Prutul de Jos.

LISTA COMUNICĂRILOR (în ordinea în care au fost susținute):

SECȚIA ARHEOLOGIE ȘI CERCETĂRI BIOARHEOLOGICE

Alexandru MORINTZ (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, România) – *Considerații asupra arheotopografiei. Implicații arheologice, antropologice și etnografice.*

Alexander KULKOV, Marianna KULKOVA (Universitatea de Stat Herzen, Sankt Petersburg, Rusia), Maya KASHUBA (Institutul de Istoria Culturii Materiale, Sankt Petersburg, Rusia) – *The investigations of macroporosity in archaeological ceramics (by X-ray mCT technique).*

Bogdan Stelian HAIDUC, Bogdan Gabriel RĂȚOI, Mihai BRÂNZILĂ (Departamentul de Geologie, Facultatea de Geografie și Geologie, Universitatea „Alexandru I. Cuza”, Iași, România) – *Reconstrucția regimului trofic al erbivorelor de talie mare.*

Ștefan VASILE (Universitatea București, Facultatea de Geografie și Geofizică, Departamentul de Geologie, București, România), Alexandru PETCULESCU (Institutul de Speologie „Emil Racoviță”, București, România), Valentin DUMITRAȘCU (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, România), Marian COSAC, George MURĂTOREANU (Universitatea „Valahia”, Facultatea de Științe Umaniste, Târgoviște, România), Daniel VEREȘ (Institutul de Speologie „Emil Racoviță”, București, România), Radu ALEXANDRU (Oficiul pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Dâmbovița, Târgoviște, România) – *Palaeoenvironmental reconstructions for the Middle Palaeolithic of Vârghiș Gorges (Perșani Mountains, Romania), based on the small vertebrate fossil assemblages.*

Алла Васильевна ГЛАВЕНЧУК (Одесский археологический музей Национальной Академии наук Украины, Одесса, Украина) – *Использование кремневого сырья на поселении Анетовка 2 / Alla Vasilievna GLAVENCHUK – Utilizarea materiei prime din silex provenite din așezarea Anetovka 2.*

Игорь В. ПИСТРУИЛ (Одесский археологический музей Национальной Академии наук Украины, Одесса, Украина), Оксана А. ГРИЦЮТА (Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova; Южноукраинский национальный педагогический университет имени „К.Д. Ушинского”, Одесса, Украина) – *Скребки верхнепалеолитической стоянки Анетовка 1 (по материалам исследований 1981 г.) / Igori V. PISTRUIL, Oxana A. GRITSYUTA – Piesele de silex din așezarea din Paleoliticul Superior Anetovka 1 (cercetările din anul 1981).*

Valentin DUMITRAȘCU (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, România), Ștefan VASILE (Universitatea București, Facultatea de Geografie și Geofizică, Departamentul de Geologie, București, România) – *Reindeer hunting during the Last Glacial Maximum in the Eastern Carpathians.*

Gianfranca SALIS (Soprintendenza Archeologia, belle arti e paesaggio per la città metropolitana di Cagliari e le province di Oristano e Sud Sardegna, Ministry of Cultural Heritage, Italy) – *Female figures in Neolithic and Eneolithic Sardinia. Considerations about an island in the Mediterranean context.*

Vasile DIACONU (Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova) – *Așezarea precucuteniană de la Topolița – La nord-vest de sat (jud. Neamț). Observații preliminare.*

Adela KOVÁCS (Muzeul Județean Botoșani, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova) – *Vasele miniaturale de la Roma – Balta lui Ciobanu: între măiestrie și experiment.*

Sergiu-Constantin ENEA (Liceul Teoretic „Ion Neculce”, Târgu Frumos, România), Dumitru BOGHIAN (Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava, România) – *Sugestii etnografice pentru reconstituirea modului de construcție și funcționare a locuințelor cucuteniene.*

Gabriel VASILE (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, România), Cătălin LAZĂR (Platforma ArchaeoScience#RO, Institutul de Cercetări al Universității din București – ICUB – Universitatea București, România) – *Necropola eneolitică de la Gumelnița (jud. Călărași, România).*

Alin FRÎNCULEASA (Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova, Ploiești, România) – *Mileniile IV–III și fenomenul funerar tumular la nord de Dunărea Inferioară. Studiu de caz: arealul Prahova.*

Ion CIOBANU (Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova; Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Republica Moldova), Angela SIMALCSIK (Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova; Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română – Filiala Iași, România) – *Date preliminare referitoare la cercetările arheologice preventive de la Giurgiulești. Campania 2019.*

Сергей Николаевич РАЗУМОВ (Научно-исследовательская лаборатория «Археология» Приднестровского государственного университета им. Т.Г. Шевченко, Тирасполь, Moldova) – *Погребения лошадей ингульской катакомбной культуры / Sergey Nikolaevich RAZUMOV – Morminte/depuneri de cai atribuite culturii Catacombnaia, varianta Ingul.*

Сергей АГУЛЬНИКОВ (Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova; Институт Культурного Наследия, Центр Археологии, Chișinău, Moldova) – *К вопросу о датировке могильника Белозерской культуры у с. Казаклия / Sergey AGULNIKOV – Aspecte privind datarea necropolei culturii Belozerka de la Cazacalia.*

Ciprian-Cătălin LAZANU (Muzeul Județean „Ștefan cel Mare”, Vaslui, România) – *New data regarding a bronze hoard from Vaslui County.*

Dumitru BOGHIAN (Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava, România), Sergiu-Constantin ENEA (Liceul Teoretic „Ion Neculce”, Târgu Frumos, România) – *Iliada ca sursă istorică pentru reconstituirea unor comportamente din epocile bronzului și fierului.*

Maria VETROVA, Marianna KULKOVA (Universitatea de Stat Herzen, Sankt Petersburg, Rusia), Maya KASHUBA (Institutul de Istoria Culturii Materiale, Sankt Petersburg, Rusia), Alexander KULKOV (Universitatea de Stat, Sankt Petersburg, Rusia) – *The investigation of raw materials for the manufacture of early Iron Age (11th–7th cent. BC) pottery from the settlements of the Dniester river basin.*

Marianna KULKOVA (Universitatea de Stat Herzen, Sankt Petersburg, Rusia), Aurel ZANOCI (Laboratorul „Tracologie”, Universitatea de Stat, Chișinău, Republica Moldova), Maya KASHUBA (Institutul de Istoria Culturii Materiale, Sankt Petersburg, Rusia), Alexander KULKOV, Maria VETROVA (Universitatea de Stat, Sankt Petersburg, Rusia) – *The multidisciplinary approach to pottery and iron artefact investigations from the Saharna-Mare site of the Dniester river region.*

Chiara PILO (Soprintendenza Archeologia, belle arti e paesaggio per la città metropolitana di Cagliari e le province di Oristano e Sud Sardegna, Ministry of Cultural Heritage, Italy) – *From Athens to Sardinia: Attic figured pottery in Sardinian contexts.*

Andrei COROBCEAN (Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova; Laboratorul „Tracologie”, Universitatea de Stat, Chișinău, Republica Moldova) – *Geții și sciții: o construcție a proceselor de diferențiere etnică în arheologie.*

Alexandru BERZOVAN (Institutul de Arheologie, Iași, România), Adela KOVÁCS- (Muzeul Județean Botoșani, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova) – *Cetăți din Epoca Fierului pe teritoriul actual al județului Botoșani (sec. 5–3 î.Hr.). O perspectivă LIDAR.*

Виталий Степанович СИНИКА (Научно-исследовательская лаборатория «Археология» Приднестровского государственного университета им. Т.Г. Шевченко, Тирасполь, Moldova) – *Новые данные об обряде захоронения собак в скифских курганах Северо-Западного Причерноморья / Vitaliy Stepanovich SINIKA – Noi date privind ritualul înhumării câinilor în tumulii scitici din nord-vestul Mării Negre.*

Octavian MUNTEANU, Nicolae BATOG, Valeriu PROHNIȚCHI (Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Republica Moldova) – *Piese de fier descoperite în fortificațiile Horodca Mică și Horodca Mare.*

George-Dan HÂNCEANU (Muzeul de Istorie Roman, Complexul Muzeal Județean Neamț, România) – *Ipoteze privind scopul perforării vaselor de lut din așezările de la Roșiori – Dulcești (jud. Neamț).*

Larisa CIOBANU (Centrul de Arheologie, Institutul Patrimoniului Cultural, Chișinău, Republica Moldova), Vlad VORNIC (Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova), Sergiu BODEAN (Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova) – *Un depozit de amfore romane descoperit la Cîrpești (r-nul. Cantemir).*

Vlad VORNIC, Sergiu POPOVICI (Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova), Ion CIOBANU (Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova; Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Republica Moldova), Angela SIMALCSIK (Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova; Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română – Filiala Iași, România) – *Descoperiri funerare în situl medieval din sec. XIV de la Costești – Gârlea.*

Angela SIMALCSIK (Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova; Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română – Filiala Iași, România), Vlad VORNIC (Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova) – *Primul caz de nanism descoperit în context funerar în Republica Moldova. Necropola de la Costești – Gârlea. Mormântul 19.*

Carsten MISCHKA („Friedrich-Alexander” Universität Erlangen-Nürnberg, Institut für Ur- und Frühgeschichte Erlangen, Deutschland), Silviu-Constantin CEAUȘU (Complexul Muzeal Județean Neamț, Muzeul de Istorie și Arheologie Piatra Neamț, România), Constantin PREOTEASA (Complexul Muzeal Județean Neamț, Centrul Internațional de Cercetare a

Culturii Cucuteni, Muzeul de Artă Eneolitică Cucuteni Piatra Neamț, România) – *Cercetări arheologice interdisciplinare neinvazive la Cetatea Nouă a Romanului*.

Сергей АГУЛЬНИКОВ (Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale; Институт Культурного Наследия, Центр Археологии, Chișinău, Moldova), Виталий ЖЕЛЕЗНЫЙ (Institutul Culturii Naționale, Centrul de Cercetări Arheologice, Chișinău, Moldova) – *Предварительные итоги исследования могильника Ногайской культуры у с. Казаклия в 2019 году / Sergey AGULNIKOV, Vitaliy ZHELEZNY – Rezultatele preliminare ale cercetării necropolei culturii Nogai din satul Kazaklia din anul 2019*.

Gabriel VASILE, Alexandru MORINTZ (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, România) – *Arheologia preventivă. O altfel de poveste*.

SECȚIA ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR

Dorina ONICĂ (Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova; Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, Chișinău, Republica Moldova) – *Frânturile caselor din Valea Prutului de Jos*.

Gheorghe NICOLAESCU (Institutul Patrimoniului Cultural, Chișinău, Republica Moldova) – *Armonica de gură – particularități organologice*.

Ludmila ȘIMANSCHI (Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hașdeu”, Chișinău, Republica Moldova) – *Forme ale fenomenului horal consemnate în materialul arhivistic al Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei*.

Marian COCIERU (Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova; Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hașdeu”, Chișinău, Republica Moldova) – *Obiceiuri de inițiere juvenilă – repere ale culturii socio-normative*.

Pavel POPA (Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova; Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova) – *Hora satului – moștenire identitară națională*.